

ISMERJÜK MEG VÁROSUNK TÖRTÉNETÉT

KÖZTUDOMÁSÜ, hogy a tanítók a területük történelmének legjobb ismerői. Felkerestem Pápay Zoltán bácsit, Inota községi tanácsnokát, nyugalmazott igazgató-tanítóját és megkértem, meséljen nekem Inota történelméről. Pápay bácsi mondta el a következőket.

A római hódítás előtt a vidék lakói a kelták voltak. A Dunától (Pannónia) meghódításáig még Augustus római császár kezdte meg i. e. 2-3 évtizeddel. A végleges meghódítás i. u. még néhány évtizedet vett igénybe. Inotáról a történetírás szerint ekkor még nem tudunk.

A rómaiak uralma kb. 300 évig tartott. Védekezésül katonai táborokat létesítettek. A római uralom emlékei csak Fejér megyében mintegy 24 helyen kerültek felzárni.

FELTEHETŐ tehát, hogy Inota alapítása Diocletianus (i. u. 239-313) idejére esik, ki mint jeles hadvezér Constantianus segítségével helyreállította a birodalom tekintélyét, s őrhelyeket szervezett. Ebben az időben I. NOTA, vagyis első oszt. őrhely volt a neve, amely nevet elődeink is átvették és Inotának nevezték el. Bizonyítja ezt a községtől északra lévő tó déli részére épített zsilip, melynek felhúzásával a régi országút volt elárasztható, s melynek romjai közt római téglák találhatók. Legjobban bizonyítja azonban ezt az ebből az időből felszínre került két római katonai sírkő, melyek közül az egyik a kastély, a másik a várpalotai róm. kat. templom déli falába beépítve látható. A sírkövek feliratai: Aurelius Diale, Lucius Barbinus.

Régebbi helye a mai községtől 2 km-nyire fekvő szántók között, az u. n. Szentgyörgyi dűlőben volt, hol régi templomának alapkövét ma is megvannak. Jelenlegi védettebb helyére a tatárjárás után települt.

A **KÖZSÉG** a török világban a várpalotai vár előterepe volt, s a törökkel vívott harcokban sokat szenvedett.

A török uralom alól 1687-ben, Buda visszavétele után 1 évre szabadult fel. A róm. kat. templomnak a sekrestyéje is török őrtorony maradványa. Mária Terézia uralkodása elején 1741-ben Magyarországon községből kiűzött reformátusok menedéket kaptak a községben és az általuk épített utcában telepedtek le, melyet ma is Polányi utcának hívnak. A ref. egyház templomát kb. 160 évvel ezelőtt építették, s csakhamar református iskola épült a völgyben a forrás mellett, ahol ma a Bende-féle ház van.

A feudális-kapitalista uralom

Inota

idején lakói szegény jobbágyok, földművelők voltak, ezenkívül kőbányászattal, murva és kőportermelésével, s később már szénbányászattal is foglalkoztak. A község területe 6612 kat. hold, lakossága pedig 1930-ban 1252 fő volt. Pét telepítésével 1931 óta többen gyári munkások lettek. A községhez tartozó Réti-pusztát a gr. Nádasdyak bírták, Hajagos-pusztát Wolf Lászlóé volt, a Felső-tanya pedig a Honvédkincstár tulajdona volt.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN a község lakói közül 220-an vonultak be, s 41-en estek. 1917-ben a község északi részén lévő murva-gödörök mellett katonai barakkok épültek. A község lakói közül 220-an vonultak be, s 41-en estek. 1917-ben a község északi részén lévő murva-gödörök mellett katonai barakkok épültek. A község lakói közül 220-an vonultak be, s 41-en estek. 1917-ben a község északi részén lévő murva-gödörök mellett katonai barakkok épültek.

A tanácsházát a régi helyére 1927-ben építették. 1944 március 19-én a község német megszállás alá került. Ezen időtől kezdve, de különösen Pét 1944 június 14-i és július 14-i szőnyegbombázása, s a sűrű légvédelmi harcok folytán a község lakói sok félelmet és nehézséget álltak ki.

1944 végére várta a község a német katonaság alól való felszabadulását, de ez csak nagy harcok árán 1945 március 20-án következett be.

Március 19-én és 20-ára virradó éjjel erős harcok voltak a Réti-dőnél és a Hidegvölgyben. Barkonyi-kúti. Itt 4-5 kilótt harcokot számoltak meg, az országút melletti gödörönél pedig 17-20 darabot. A Lambert-tanyánál is hevert néhány kilótt alnaviget és ágyú.

Március 20-án délután vonultak be a szovjet katonák és szabadtolták fel a községet a német fasizták uralma alól, s másnap már Várpalota is szabad lett.

A **FELSZABADULÁS UTÁN** csakhamar megindult a normális élet és rövid fél év alatt az elpusztult jószágállomány is nagyrészt pótolva lett. 1955-ben soha nem álmott munkaalakom és jólét köszöntött be. A község neve csakhamar országos hírvé lett, népgazdaságunk büszkeségei: November 7 Erőmű és az Alumíniumkohó felépítésével. Az erőmű építése 1950 március 12-én kezdődött és a villamosenergia szolgáltatást 1951 végén kezdte el.

Az erőmű és az alumíniumkohó építésével egyidejűleg szükségessé vált korszerű munkáslakások építése is. Az erőműtől nem messze a Réti erdő északi részén, a Baglyas hegy tövében, a szép tölgy és cserfák között a kőszentlakótelepen eddig mintegy 30 szép kétemeletes lakóház épült, melyek bármelyik dunántúli városnak is dicsére válnának. Jellemző Inota fejlődésére a pedagógusok számának állandó növekedése is. Míg 1944-ben 4, addig 1956-ban már 18 pedagógus tanít.

1951 **OSZÉN** Inotát, Várpalotát és Pétet, Várpalota néven egyesítették. Az egyesítést a lakosság szaporodása és a gyors lakásépítés tette szükségessé. Így Inotát is csakhamar 40 csinos családi ház épült az útelepen. — fejezte be ismertét Pápay bácsi.

Az elbeszélésből is láthatjuk, hogy az egykori kis jelentéktelen faluból mikénti lett. Várpalota város III. kerülete és azt, hogy minden helyiség milyen történelmi múlttal rendelkezik.

Megköszönve Pápay bácsi értékes elbeszélését, megkértem, hogy későbbiek folyamán is adja át gazdag tapasztalatait, hogy megismerhessük lakóhelyünket.

Kolman Ferenc.

Otta Kraus-Erich Kulka:

Halálgár

A halálgárat nemcsak azért létesítették, hogy a náci imperialista Németország politikai ellenfeleit és más kényelmetlen elemeket elpusztítsák benne. Egyszersmind a náci gazdaságot is szolgálta. A foglyokat brutális eszközökkel arra kényszerítették, hogy maguk építsék fel az elpusztításukra kitervelt halálgépezetet, s emellett az I. G. Farben, Krupp, Siemens és más monopóliumok hadiüzemeiben is felhasználták őket. Ezeknek a nagy nemzetközi trösztöknek minden auschwitzi táborban voltak segédüzemeik, amelyekben a foglyokat rabszolgaként a teljes kimerülésig hajszolták, s csak azután küldték a gázkamrákba.

1943-ban, a sztálingrádi vereség után, a gazdasági szempontok bizonyos mértékig túlsúlyba jutottak a politikaiakkal szemben. Több munkaerőre volt szükség. A foglyokat az ország belsejében lévő gyárakba szállították. A náci párt közvetlen támogatásban részesítette saját finánciókáját, egyre újabb és újabb rabszolgákat kölcsönzött a tőkésnek munkára, s teljes elhasználásuk után visszaszállították őket Auschwitzba — a gázkamrákba. De még a halál sem jelentette a kiszármányolás végét. A foglyok holttesteinek egyes részeit is igénybe vették a náci üzemek, bankok és tudományos intézetek. Az elégetett csontokból műtrágyát, az emberi zsíradékból szappant, a női hajból matracokat gyártottak. A halottak szájából kiszedett aranyfogak aranyáért a náciok devizát szereztek a külföldi bankoktól, az emberi húst pedig a tudományos intézetek és laboratóriumok baktérium-tenyésztési táptalajnak használták.

Arról pedig, hogy kik és hogyan építették a hadiipari konszernek segédüzemeit, s hogyan szakkmányolták ki ezekben az üzemekben a foglyokat, az auschwitzi háborús bűnösök perében, 1947 decemberében Krakkóban hozott ítélet indokolása tanuskodik.

A monowicei tábor, amelyet kezdetben „Lager Buna”-nak, később „Lager Monowitz”-nak neveztek, az auschwitzi táborok között a legnagyobb munkatábor volt. Körülbelül 15 négyzetkilométer területet foglalt el. A benne elhelyezett foglyok száma elérte a 25.000-et. A foglyok az I. G. Farbenindustrie monowicei gyárának építésén dolgoztak, ahol az üzembehelyezés után szénből szintetikus benzint állítottak elő. Ugyanitt egy műgumigyár is épült. Az I. G. Farbenindustrie különböző építővállalatok részvételével építette az üzemet, s az építkezéseken dolgozó foglyok ezeknek a számlájára dolgoztak. Az I. G. Farbenindustrie számára dolgoztak azok a foglyok is, akik a „Fürstengrube” és a „Janina-Grube” nevű táborokban voltak elhelyezve. Az I. G. Farbenindustrie azért vásárolta meg ezeket a bányákat, hogy innen termelje ki a szintetikus benzint és a műgumit, a monowicei üzemekben való előállításához szükséges szenet.

Közvetlenül Auschwitzban „Weichsel-Union-Metallwerke” néven a Krupp-konzern létesített új üzemet, amely tűzérési lövedékekhez szükséges gyújtófejeket gyártott. Ebben az üzemben

A három jóbarát egymás nyakába borulva zokog. De olyan keservesen ám, mint akinek elrontották a játékát.

— Soha ilyen alkalom — kesergi Selwyn Lloyd. — Oh, te kegyetlen balsors — sóhajt Chamoun. Ha ezt a kacsát sikerül elcsúntni, az én elnöki székem soh'sem ingott volna meg. Vakok ezek a megfigyelők — húzza fel durcásan szemöldökét Dulles. — Hát nem látják ezek, hogy most vette kezdetét a XX. század népvándorlása, még pedig itt a libanoni határon? Hát nem látják ezek, hogy még a szíriai verebek is provokatív szándékkal repültek át a határt és megdöntéssel fenyegetik a kormányt. Hát nem hajlandók ezek tudomásul venni, hogy a libanoni felkelők tulajdonképpen nem is libanoniak, hanem szíriaiak?

Hát Dulles úr Amerikából és Selwyn Lloyd úr Angliából csak jobban látja!... Hát kell-e több ismertetője! Van két karjuk 5-5 ujjal, tehát alkalmas a fegyverforgásra. Van két földig-erő lábuk, melyek kizárólag arra szolgálnak, hogy Szíriából át-sétáljanak Libanonba. Tekintetük elég komor, amilyen csak egy agresszornak lehet, no és betetőzésül olajbarna a bőruk, ami félreérthetetlenül szíriai eredetre vall. Hát kell ennél több? És egy re jobban özőnlenek a kormánycsapatok nyakára.

Es tessék!... Hát ezért küldte őket az ENSZ Libanonba, hogy egy fia beszivárgót se jelentsenek? Szedte-vedte megfigyelő! Pedig isten látja lelkiüket ezt a „beszivárgó” kártyajátékot igazán jól kiterveztük. Az első partit elvesztettük Szeznál, a másodikat Magyarországnál (most egy pótmérközést játszottunk, s az is vereséggel végződött) és most itt vannak ezek a kibicek és beleszólnak a játékba. Így persze, hogy be „fuccs”-olunk.

Mit tehet erre egy Dulles? Kihúzza a kabátujjából a „sántát” és kiteríti lapjait. Ha nem megy így, elviszem a bankot (olajat) erőszakkal. Pedig ez az ENSZ lepel igazán jól jött volna. De mivel erős szelek fújnak Libanonban s fellebentették a leplet, a három jóbarát meztelenül maradt a világhírvélemény megvetésének pergőtűzében.

420-AS URAK

Kétféles indiai film

Indiában a szélhámosokat, csalókat 420-asoknak nevezik, mivel a törvénykönyv 420. §-a vonatkozik rájuk. Innen a film címe. A film témája érdekes, látványos, ragyogó színészi játékot és rendezést tár elénk, hisz ugyanazok alkotói, szereplői, akiket már a Csavargó című filmből ismerünk. Egy fiatal ember életét mutatja meg a film, Radzs Kumar Sak-szenát, aki elhagyja szülőfaluját Allahabadot, s gyalog indul Bombaynak, hogy munkát keressen. Két dolgot visz magával, becsületességet és tudást. Egyetemi végzettsége, valamint aranyérmelapula a zsebében. Bombay úgy él emlékeztetőben, mint a jólét városa. De hamarosan csalódik benne, mert sem becsületességét, sem tudását nem értékelik.

Első alkalommal megismerkedik egy gyönyörű lánnyal, Vidya-val, a lány nyomorék apjával él együtt, s iskolát vezet a szegény gyermekek számára. A gyakori találkozás szerelmet ébreszt a fiúban, s ez arra ösztönzi, hogy munkát keressen magának, s utána feleségül vegye a lányt.

Mosodában kap állást, ahol az egyik alkalommal megbízásból ruhát szállít egy szép táncosnőnek, Mayának. Míg a szobában várakozik, a saját szórakoztatására kártyázni kezd. A belépő Maya örömmel látja Radzs nagy kártya-tudását, de az mentegetődni kezd, hogy ő nem hamiskártyás, csak időtöltésből játszott. Maya elhatározza, hogy Radzsot magával viszi egy izgalmas csatára, ahol csupa szélhámos csirkefogó van. A fenyegetésre kénytelen elmenni, mint gazdag ismerős van bemutatva és az egész időszak alatt nyer. Az est folyamán hatalmas összegre tesz szert, boldognak és elégedettné érzi magát, de a nyert pénzről semmit sem lát viszont, Maya rútul becsapja, kismizmiz. A szélhámos társaságtól szabadulni nem tud. Vidya egész más embert ismer meg benne, s ezt az életet nem akarja, s elválnak. Radzs egyre biztosabban halad a lejtőn lefelé, minden jel arra mutat, hogy ebből kikerülni nem tud, mikor egy nagy szélhámosági üzletbe keverik be tudta nélkül, s végül ezt ő maga leplezi le.